

Σαράντα χρόνια μετανάστευση

(Στην εγγονή μου Έλενα που έχει πατέρα Έλληνα
και μητέρα Γερμανίδα)

Οκτώβριος 1999

Πολυαγαπημένη μου εγγονούλα Έλενα, Από την πατρίδα μας την Ελλάδα σου στέλνω τις πιο θερμές ευχές μου. Θυμάσαι που μου έλεγες να μη φύγω, γιατί μ' αγαπάς και με θέλεις κοντά σου; Κι εγώ σ' αγαπώ πολύ γλυκιά μου, αλλά έπρεπε να φύγω. Ήσουν μικρή και δεν μπορούσες να καταλάβεις γιατί σου έλεγα ότι εγώ ήμουν ξένη στη χώρα που μέχρι τώρα ζούσαμε μαζί κι ήθελα να φύγω. Κοίταζες τότε με τα μαύρα σου τα ματάκια ίσια μέσα στα δικά μου, όταν σου μιλούσα για την πατρίδα μου, για τον καταγάλανο ουρανό, τις θάλασσες και τους συγγενείς μας που μας περίμεναν ακόμα.

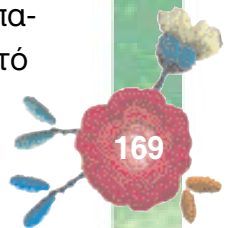
Δεν μπορούσες να ξεχωρίσεις τις δύο εθνικότητες και τι ήταν αυτό που με έκανε να νιώθω ξένη στη χώρα σου. Ξένη είσαι, όταν ανήκεις σε άλλη χώρα, στο μέρος που γεννήθηκες και μεγάλωσες, σου έλεγα. Μιλάς άλλη γλώσσα, έχεις άλλες συνήθειες, άλλη νοοτροπία, άλλη κουλτούρα. Φυσικά προσπαθείς να προσαρμοστείς στη καινούργια χώρα που πας, αποδέχεσαι πολλά από την δική της ζωή αλλά παραμένεις ξένος, γιατί κουβαλάς μέσα σου τη ρίζα της πατρίδας σου, το όνειρο του Οδυσσέα για το γυρισμό.

Και πάλι με ρωτούσες: «Μα γιαγιά, αν δεν ήθελες να έρθεις, γιατί το έκανες;».

Σου υποσχέθηκα να σου τα γράψω, όταν μεγαλώσεις λίγο και να σου εξηγήσω μερικά πράγματα από τις αγωνίες μου, τα όνειρά μου και τις ελπίδες μου και τώρα νομίζω ότι έφτασε αυτή η στιγμή.

[...]

Ο παππούς απέκτησε το πρώτο του αυτοκίνητο, μεταχειρισμένο αλλά τέλειο για μας, ένα OPEL KARAVAN που το ονομάσαμε Ταρζάν, γιατί μας χωρούσε άνετα όλους. Εδώ στην Πατρίδα, αρχίσαμε να κτίζουμε το σπίτι μας και κάθε φορά μιλούσαμε για το γυρισμό αλλά και πάλι ξαναφεύγαμε πίσω. Για λίγο, όπως μας έγινε πια συνήθεια να λέμε. Αυτό το βιολί συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια, μέχρι σήμερα. Τα μικρά μου παιδιά μεγάλωσαν στη δεύτερη πατρίδα τους κι άρχισαν να ριζώνουν για τα καλά. Εγώ πότε χαιρόμουν γι' αυτό

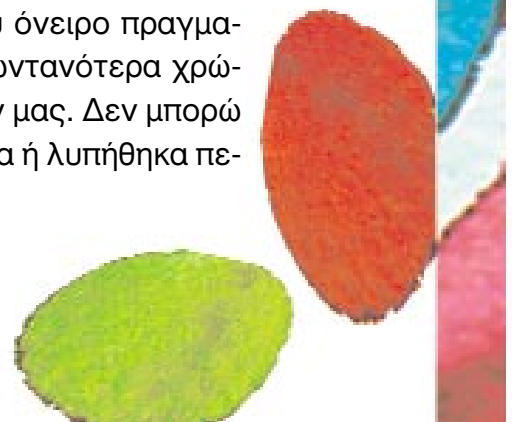
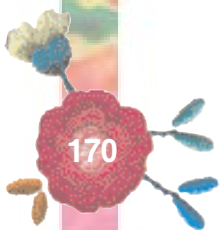

και πότε λυπόμουν. Χαιρόμουν για την πρόοδο και την προσαρμογή τους αλλά στενοχωριόμουν, γιατί έβλεπα πως ο δρόμος του γυρισμού, αντί ν' ανοίξει, έκλεινε περισσότερο, χωρίς να νιώθουμε σιγουριά κι ασφάλεια στη χώρα που μας φιλοξενούσε. Ανά πάσα στιγμή, με το πρώτο παράπτωμα ή την πρώτη κρίση ανεργίας ήμασταν έτοιμοι να φύγουμε. Η Γερμανία, όσο και να περνούσαν τα χρόνια, τους περισσότερους ξένους δεν μπόρεσε ούτε να τους διώξει, αλλά ούτε και να τους αφομοιώσει στη κοινωνία της και να τους σμίξει με το δικό της λαό. Σίγουρα φταίξαμε κι εμείς που δεν φροντίσαμε να μάθουμε καλά τη γλώσσα και να δημιουργήσουμε σωστές φιλίες με Γερμανούς, παρά απομονωνόμασταν με συμπατριώτες μας σε δικά μας γλέντια, σε δικά μας καφενεία, δικούς μας χώρους, θεωρώντας ότι καλύτερη από τη δική μας τη χώρα δεν υπάρχει, έχοντας για μοναδικό όνειρο την επιστροφή στη πατρίδα, στερώντας έτσι τους εαυτούς μας και από τις χαρές της ζωής και από τις χαρές της νιότης. Ευτυχώς, τώρα τελευταία άρχισαν να το καταφέρνουν αυτό οι νεότερες γενιές. Εσύ γλυκιά μου. Εσύ, ο αδελφός σου, τα ξαδέλφια σου και όλα τα παιδιά που γεννήθηκαν και μεγαλώνουν στη Γερμανία. Εσείς, γλυκιά μου, που έχετε δυο πατρίδες και τις αγαπάτε εξ ίσου και τις δύο. Εσείς που συνηθίσατε και τις δύο κουλτούρες, που παίζετε με όλα τα παιδιά, χωρίς να ρωτάτε πρώτα από πού έρχονται και τι είναι. Εσείς που μαθαίνετε τα προβλήματα των παππούδων σας, που τους βλέπετε να γερνούν και να μην ξέρουν ακόμη πού ανήκουν και πού θα καταλήξουν στα στερνά τους. Εσείς που μπορείτε να φτιάξετε μια κοινωνία, που δεν θα μετράνε οι εθνικότητες αλλά οι άνθρωποι. Γιατί έχει σημασία αν είσαι άνθρωπος κι όχι ο τόπος απ' όπου έρχεσαι. Από εσάς περιμένουμε να διαλύσετε την άσχημη εικόνα που έδωσαν μερικοί, χωρίζοντας τους ανθρώπους σε πρώτη, δεύτερη ή τρίτη κλάση. Να πολεμήσετε, όχι με όπλα, αλλά με αγάπη και σύνεση για τον άνθρωπο.

Πολλές φορές δίσταζα να σου μιλώ στο δρόμο τη γλώσσα μας. Με πείραζαν τα ενοχλημένα βλέμματα που μας έριχναν εκείνη την ώρα, σαν να έλεγαν: «κι άλλοι ξένοι». Πες μου είναι κακό να μιλάμε φωναχτά τη γλώσσα μας σε όποιο τόπο και να βρισκόμαστε; Άλλωστε ο κάθε άνθρωπος όπου κι αν πάει, όσο κι αν προσαρμόσει το χαρακτήρα και τις συνήθειές του, τη δική του ρίζα κουβαλάει μέσα του και κανείς δεν μπορεί να του την κόψει. Αυτό όμως είναι ένα άλλο θέμα που θα το κουβεντιάσουμε όταν ανταμώσουμε.

Με το γυρισμό στην πατρίδα, τώρα, το ένα μου όνειρο πραγματοποιήθηκε. Το όνειρο που το χρωμάτιζα με τα ζωντανότερα χρώματα της ξενοιασίας και της απόλαυσης των κόπων μας. Δεν μπορώ να σου πω με σαφήνεια τώρα που γύρισα αν χάρηκα ή λυπήθηκα πε-

ρισσότερο. Η χαρά και η λύπη ανακατεύονται πολλές φορές και την ώρα που απολαμβάνω το ένα, μέσα μου αρχίζω να αποζητώ το άλλο. Τη νοσταλγία που ένιωθα κάποτε για τη πατρίδα μου τη νιώθω τώρα για τη Γερμανία. Θυμάμαι τα καταπράσινα τοπία της, την οργάνωση και την καθαριότητά της. Μπορώ να πω ότι την ευγνωμονώ, γιατί μπόρεσα να καλυτερέψω τη ζωή μου στους δικούς της ορίζοντες και να πλατύνω τους δικούς μου. Τελευταία μάλιστα, που κόντευα να φύγω, ένιωσα ακόμα μία ικανοποίηση πηγαίνοντας στις κάλπες για να ψηφίσω στις Δημοτικές Εκλογές της Βαυαρίας. Ένωσα κι εγώ δημότης κι ελεύθερος πολίτης. Μερικοί αν μάθουν ότι ψήφισα για πρώτη φορά στη ζωή μου στα πενήντα οκτώ θα γελάσουν! Αλλά κάλλιο αργά παρά ποτέ, όπως λέει και η παροιμία. Τώρα αυτό που μου λείπει και πονάω στηθύμησή του είσαστε εσείς. Η χαρά μου, τα παιδιά μου και τα εγγόνια μου, τα κλωνάρια μου που άπλωσα στην ξενιτιά και ό,τι άλλο ήταν δεμένο με τη ζωή μου εκεί όλα τα χρόνια. Σκέφτομαι τους φίλους μου, τους συνάδελφους μου, τις βόλτες στα δροσερά πάρκα και τις μπύρες με μερικούς γνωστούς Γερμανούς. Νοσταλγώ τις ωραίες στιγμές που έβλεπα τα παιδιά μου να μεγαλώνουν, να προοδεύουν στο σχολείο και μετά να ψάχνουν για δουλειά, όταν ήταν έτοιμοι να στηριχτούν πια στα δικά τους πόδια. Να μας γνωρίζουν τον άνθρωπο που αγάπησαν, να παντρεύονται και να κάνουν τη δική τους οικογένεια. Το σπίτι μας μια γέμιζε και μια άδειαζε. Τη μεγαλύτερη ευτυχία όμως την ένιωσα, όταν γεννηθήκατε εσείς, τα τέσσερα εγγόνια μου, μια καινούργια γενιά ζυμωμένη με δύο εθνικότητες σε μία προσωπικότητα.

Μου λείπεις, γλυκιά μου Έλενα, μου λείπετε όλοι. Το ήξερα πως ο επαναπατρισμός είναι πάντα ένας δεύτερος ξεριζωμός και αυτή τη φορά ίσως χειρότερος από τον πρώτο, γιατί τώρα το παρελθόν είναι πολύ μεγαλύτερο από το μέλλον και ο καιρός μικρότερος για να προσαρμοστώ από την αρχή σ' αυτά που προσφέρει η πατρίδα. Αλλά όμως, έτσι είναι κι η ζωή, χαρές και λύπες πάνε μαζί όπως η γέννηση και ο θάνατος, τα δάκρυα και το γέλιο. Εγώ έμαθα από καιρό να ζω και με τα δύο κι έτσι τώρα δεν τα φοβάμαι.

Είμαι, λοιπόν, εδώ μικρή μου για να σας καλωσορίζω, όταν έρχεστε, και να σας ξεπροβοδίζω, όταν φεύγετε.

*Η γιαγιά σου που σε αγαπάει πολύ,
Ελένη*

**Ελένη Δεληδημητρίου-Τσακμάκη
(Γερμανία)**

